

Yttrande

2020-05-19

Miljödepartementet
103 33 Stockholm
m.remissvar@regeringskansliet.se

Handläggare:
Katarina Buhr

Regeringskansliets dnr: M2020/00166/KI

Formas dnr: 2020-00580

Remissvar avseende betänkandet Vägen till en klimatpositiv framtid (SOU 2020:4)

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på rubricerat betänkande.

Sammanfattning av Formas synpunkter

De förslag som ges i betänkandet berör på flera sätt Formas ansvarsområden, och Formas ser flera möjligheter att kunna bidra till att realisera förslagen. Formas har följande specifika synpunkter, som därefter beskrivs mer ingående:

- Formas anser att det är ett rimligt ställningstagande att inte lägga fram förslag på styrmedel inom de delar som rör den brukade skogens roll som kolsänka eftersom kunskapsbehoven på området är stora. Som forskningsfinansiär kan Formas bidra till kunskapsuppbyggnaden på området.
- Formas anser att det skulle vara mer lämpligt att Formas ges i uppdrag att öka finansieringen av forskning inom återväntning av dränerade torvmarker och skador och störningar på skog än att Skogsstyrelsen får i uppdrag att administrera forskningsutlysningar på området.
- Formas stödjer förslaget att en utpekad aktör ges ansvar för att samordna CCS-frågorna och instämmer i att Energimyndigheten skulle kunna vara en lämplig aktör för uppdraget.
- Formas avser att bidra till den fortsatta kunskapsutvecklingen inom utredningens områden och vill göra regeringen uppmärksam på att myndigheten kan vara behjälplig i det fortsatta arbetet med strategins genomförande på flera sätt. Till exempel kan Formas möjliggöra forskning och innovation som behövs för strategins genomförande, bidra till en dialog med andra forskningsfinansiärer kring hur olika satsningar kan komplettera varandra, stimulera kunskapsutbyte och spridning av relevanta forskningresultat, samt sammanställa forskning som ett vetenskapligt stöd för beslutsfattande.

Övergripande synpunkter

Formas välkomnar utredningen om hur Sverige ska nå negativa utsläpp av växthusgaser efter 2045. Utredningen är viktig för Sveriges förutsättningar att nå de nationella och internationella

klimatmålen och en hållbar utveckling i stort. Formas finansierar forskning och innovation med hög relevans för betänkandet och arbetar också för att nyttiggöra dessa forskningsresultat. Genom att samordna det nationella forskningsprogrammet för klimat erbjuder Formas en kunskapsplattform på området. Formas genomför också systematiska kunskapsöversikter på miljöområdet som kan komma till nytta för aktörer som nämns i utredningen och Rådet för evidensbaserad miljöanalys har föreslagit att Formas ska ha ett särskilt fokus på klimat och biologisk mångfald inom detta uppdrag.

Formas ser positivt på att utredningens överväganden och förslag till stora delar är förankrade i aktuell forskning. Det är också positivt att åtgärder som kan bidra till flera värden och samhällsmål ses som mer långsiktiga och därför bör prioriteras. De samhällsekonomiska diskussioner som förs i utredningen, i synnerhet i konsekvensanalysen, håller en hög kvalitet. Utredningen lyckas väl med att identifiera och analysera incitamentsstrukturerna hos berörda aktörer (till exempel vilka incitament olika aktörer har för att genomföra åtgärder på frivillig väg samt hur de svarar mot olika typer av styrmedel) samt de bakomliggande marknadsmisslyckanden som motiverar någon typ av statlig intervention.

Specifika synpunkter

Ökad kolsänka inom markanvändning och skogsbruk (LULUCF) och kunskapsbehov (kapitel 6)

Formas anser att utredningens ställningstagande att inte lämna förslag på styrmedel för de ytterligare möjligheter som finns att öka kolsänkan genom tillväxthöjande åtgärder och/eller ökad avsättning av skog är förstäligt och väl motiverat. Formas ser tydliga kunskapsbehov på området, särskilt sammanvägd kunskap kring hur skogen bör förvaltas för att ge störst klimatnytta och samtidigt bidra till övriga miljö- och samhällsmål. Formas ser ett behov av samlande kunskapsunderlag som kan ge ökad trygghet till politiska ställningstaganden, och att de analyser som krävs i högre grad än idag behöver lyftas till nationell och global nivå. Formas kan bidra i den kunskapsuppbyggnad som behövs, både genom systematiska forskningssammanställningar och genom riktade utlysningar för ny forskning med breda perspektiv på frågorna.

Förslaget att Skogsstyrelsen bör tilldelas forskningsmedel för utlysningar (kapitel 8)

Formas instämmer i att det finns ett kunskapsbehov kring återvätning av dränerad torvmark och störningar och skador på skog. Däremot anser Formas att de medel som föreslås avsättas för forskning om störningar och skador på skog är otillräckliga för att göra tillräcklig skillnad för att förbättra kunskapsläget. Istället för att Skogsstyrelsen ges i uppdrag att administrera forskningsutlysningar på området ser Formas det som mer lämpligt att Formas tilldelas medel för att öka finansieringen av forskning inom de två områden som pekas ut samt närliggande områden. Detta kan ske genom riktade satsningar, kunskapsammanställningar och genom Formas ramanslag till forskningsinstitutet Skogforsk. Insatserna på området bör genomföras i nära samråd med Skogsstyrelsen och andra berörda sektorsmyndigheter. Detta för att säkerställa att insatserna utformas med utgångspunkt i en så heltäckande bild som möjligt av kunskapsbehovets karaktär. Dessutom skapar samråd med sektorsmyndigheter goda förutsättningar för att forskningen

resultat effektivt kan implementeras, bland annat i dessa myndigheters egen rådgivningsverksamhet.

Formas har idag ett samlat ansvar för forskningsfinansiering inom areella näringar och miljö, där forskningen spänner över hela fältet från grundforskning till utvecklings- och innovationsinsatser för att möta identifierade samhällsbehov. Skogsrelaterad forskning är en viktig del, med ett sammanlagt årligt stöd till området om mellan 100 och 150 miljoner kronor, inklusive ett antal pågående forskningsprojekt om skogsskador och olika former av störningar. Som forskningsfinansiär har Formas en högkvalitativ beredningsprocess, med väl beprövade bedömningskriterier, ansökningshanteringssystem och ett omfattande internationellt nätverk av expertbedömare. Formas bild är att det vore administrativt ineffektivt och kostsamt att bygga upp motsvarande processer hos Skogsstyrelsen.

Avskiljning och lagring av biogen koldioxid (kapitel 9)

Formas stödjer förslaget att en utpekad aktör får ansvar för att samordna CCS-frågorna för att strategin ska kunna förverkligas och instämmer i att Energimyndigheten skulle kunna vara en lämplig kandidat för detta uppdrag.

Formas vill gärna vara med i en dialog om kommande satsningar på forskning och innovation för CCS så att genomförda och framtida satsningar kan komplettera varandra. Formas har redan idag en samordnande roll för klimatrelaterad forskning genom det nationella forskningsprogrammet för klimat. Formas erbjuder en bred finansiering som möjliggör projekt med olika perspektiv på frågorna. Genom det nationella forskningsprogrammet för klimat har Formas exempelvis finansierat forskning inom de områden där utredningen beskriver att kunskapsläget behöver förbättras ytterligare, exempelvis kring systemfrågor, styrmedel och acceptans.

Formas potentiella bidrag till strategins genomförande

Formas avser att bidra till den fortsatta kunskapsutvecklingen inom utredningens områden och vill göra regeringen uppmärksam på att myndigheten kan vara behjälplig i det fortsatta arbetet med strategins genomförande på flera sätt.

Möjliggörande av forskning och innovation som bidrar till strategins genomförande

Formas tillämpar flera olika slags instrument för att finansiera forskning och innovation som kan bidra till strategins genomförande, bland annat genom det nationella forskningsprogrammet för klimat. Utredningen har identifierat ett antal kunskapsbehov som ryms inom Formas ansvarsområden, exempelvis gällande bio-CCS, bio-kol och kustområden. Som forskningsfinansiär ser Formas ett stort värde i att ta del av kartläggningar av kunskapsbehov, exempelvis som inspel för kommande riktade utlysningar. Formas kan också bidra till att möjliggöra för forskning och innovation genom att sprida information om vilka stöd som finns att söka nationellt och internationellt till potentiella sökande som vill genomföra projekt med relevans för strategin.

Bidrag till en dialog med andra forskningsfinansiärer

Formas vill gärna bidra till en dialog om olika finansiärers satsningar för att säkerställa att de kompletterar varandra väl. Formas breda och inkluderande finansiering av forskning och innovation innebär att vi möjliggör projekt som kan ta många perspektiv på de frågor som rymms inom utredningen och kan berika debatten om realiseringen av strategin. Ett exempel är utlysningen ”Visioner och förutsättningar för ett fossilfritt välfärdssamhälle” som Formas genomförde inom ramen för det nationella forskningsprogrammet för klimat år 2019. Genom utlysningen finansierades projekt som bland annat problematiserar negativa utsläpp. Utredningen efterfrågar också mer forskning om exempelvis övriga kompletterande åtgärder, där Formas har en möjlighet att erbjuda finansiering. Formas deltar också gärna i en dialog med en eventuell samordnande aktör på CCS-området om kommande satsningar.

Stimulans av kunskapsutbyte och spridning av relevanta forskningresultat

Formas arbetar för att aktivt främja kunskapsutbyte och spridning av relevanta forskningsresultat, genom exempelvis arrangemang som skapar kontakt mellan forskare och potentiella användare av forskningsresultaten. Utredningen pekar vid flera tillfällen på behovet av kunskapsutbyte, exempelvis för bio-CCS och bio-kol där såväl svenska som utländska aktörers erfarenhet är begränsad. Formas kan bidra till kunskapsutbyte mellan Sverige och länder med liknande förutsättningar och stor andel skog, till exempel Finland. Det skulle kunna handla om möjligheter för kolinlagring i skog- och jordbruksmark eller bio-CCS. Det senare kan vara värdefullt i väntan på att den samordnande funktionen för CCS som föreslås i utredningen är på plats.

Sammanställning av forskning som ett vetenskapligt stöd för beslutsfattande

Formas har i uppdrag att sammanställa forskning som ett vetenskapligt stöd för olika typer av beslutsfattande, exempelvis utveckling av kostnadseffektiva styrmedel och åtgärder i arbetet med att uppnå de svenska miljömålen. Inom detta uppdrag genomförs för närvarande en sammanställning av olika växtföljers effekter på jordbruksmarkens kolinlagring. Vidare pågår en sammanställning av effekter på grundvatten från anläggning, restaurering och dränering av våtmarker. Resultaten från dessa forskningssammanställningar bör vara användbara för uppskattning av kolinlagring och växthusgasutsläpp i samband med jordbruks- och våtmarksåtgärder.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Ingrid Petersson, efter föredragning av forskningssekreterare Katarina Buhr. I beredningen har även forskningssekreterare Karin Perhans, nationalekonom Henrik Scharin och avdelningschef John Tumpane deltagit.

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Ingrid Petersson

Katarina Buhr

